

Ohje vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Tämä ohje on tarkoitettu lampaiden ja vuohien pitäjille sekä kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisen maedi-visna- ja caprine arthritis-encephalitis (CAE) – taudin terveysvalvonnan noudattamisen helpottamiseksi. Ohjeessa ei käsitellä eläintautitapauksen johdosta tehtäviä toimenpiteitä. Ohje on voimassa toistaiseksi. Lisää tietoa maedi-visnasta ja CAE:stä eläintauteina löytyy Eviran internet-sivuilta www.evira.fi

1. Yleistä maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Terveysvalvonnan tarkoituksena on seurata lampaiden ja vuohien maedi-visna - taudin ja CAE:n esiintymistä Suomen pienten märehitijöiden populaatioissa ja estää näiden virustautien leviämistä esimerkiksi eläinten siirtojen mukana. Terveysvalvontaan liittyminen on vapaaehtoista. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu terveysvalvontaan liittyessään huolehtimaan siitä, että terveysvalvonnan ehtoja noudatetaan.

Terveysvalvontaan kuuluva pitopaikka

- saa hankkia uusia lampaita ja vuohia vain terveyslukuun 1 kuuluvista pitopaikoista,
- saa hankkia lampaiden ja vuohien alkioita ja sulusoluja vain terveyslukuun 1 kuuluvista pitopaikoista,
- saa tuoda pitopaikkaan lampaita ja vuohia väliaikaisesta pitopaikasta, jos kyse on sieltä palaavista tai terveyslukuun 1 kuuluvasta pitopaikasta lähtöisin olevista lampaista tai vuohista, jotka eivät ole välillä päässeet kosketuksiin muusta kuin terveyslukuun 1 kuuluvasta pitopaikasta peräisin olevien lampaiden ja vuohien kanssa,
- lampaita tai vuohia ei saa laimilla, eläinnäyttelyissä tai muissa vastaavissa paikoissa päästää kosketuksiin muiden kuin terveyslukuun 1 kuuluvasta pitopaikasta peräisin olevien lampaiden tai vuohien kanssa.

Terveysvalvonnan toteuttaminen on pitopaikkakohtaista, mikä on otettava huomioon terveysvalvontaan liityttäessä ja näytteenotossa. Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja, tulee ilmoittaa terveysvalvontaan. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa. Saman tilatunnuksen alaiset pitopaikat kuuluvat pääsääntöisesti samaan terveyslukuun. Toimija voi kuitenkin halutessaan pitää katraita erillään eri pitopaikoissa, jolloin ne voivat olla myös eri terveyslukukissa. Tällöin erilliset pitopaikat tulee ilmoittaa terveysvalvontaan erikseen.

Eläinnäyttelyt ja pässihuutokaupat ovat väliaikaisia pitopaikkoja, ja lainsäädäntöä voidaan tulkita siten, että ne eivät tarvitse terveyslukuun. Terveyslukuun tulee kuitenkin huomioida vietäessä lampaita tai vuohia eläinnäyttelyihin tai huutokauppoihin, sillä terveysvalvontaan kuuluvien pitopaikkojen eläimet eivät saa olla suorassa tai epäsuorassa kosketuksessa kuin terveyslukuun 1 kuuluvasta pitopaikasta lähtöisin olevien lampaiden tai vuohien kanssa.

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Tuotaessa lampaista tai vuohia tai niiden sukusoluja tai alkioita toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta on toimijan osoitettava etukäteen, että lähtömaan ohjelma ja eläinten terveysluokka vastaa Suomen terveysvalvonnan terveysluokkaa 1, joten selvityksiin on varattava riittävästi aikaa. Lisätietoja kaikista jäsenvaltioiden välisiin siirtoihin liittyvistä ehdoista löytyy esimerkiksi Eviran internet-sivuilta.

<https://www.evira.fi/elaimet/tuonti-ja-vienti/eu-jasenmaat-norja-ja-sveitsi/lampaat-ja-vuohet/>

2. Terveysvalvontaan liittyminen

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija liittyy lampaiden tai vuohien pitopaikan terveysvalvontaan lähettämällä liittymisilmoituksen eläinten pääasiallisen pitopaikan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Liittymisilmoitus voi olla vapaamuotoinen tai sen voi tehdä valmiille lomakepohjalle. Liittymisilmoituksella toimija sitoutuu noudattamaan terveysvalvonnan ehtoja. Lomakepohja löytyy Eviran internetsivuilta

<https://www.evira.fi/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elaimet/elainten-terveys/>

Ilmoituksesta tulisi käydä ilmi ainakin seuraavat tiedot:

- Toimijan nimi ja yhteystiedot
- Maininta siitä, että liittymisilmoitus koskee vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvontaa
- Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja kaikki ne pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa.
- Lampaiden ja vuohien kokonaislukumäärät ja yli 12 kk ikäisten lampaiden ja vuohien lukumäärät
- Toimijan allekirjoitus

3. Näytteenotto

Toimijan tulee huolehtia, että kunnaneläinlääkäri pyydetään tarkastuskäynnille sinä ajanjaksona kun pitopaikan eläimistä tulee ottaa terveysvalvonnan mukaiset näytteet. Verinäytteitä otetaan yli 12 kuukauden ikäisistä lampaista ja vuohista. Käynnillä kunnaneläinlääkäri tarkastaa eläimet kliinisesti maedi-visnaan ja CAE-tautiin viittaavien oireiden varalta. Samassa yhteydessä tarkastetaan, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Vaikka laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa terveysvalvontaan, tulee kaikki pitopaikat huomioida tarkastuksessa ja kaikki ne pitopaikat tulee tarkastaa, joissa on tarkastusajankohtana eläimiä.

Näytteenottoa voi nopeuttaa ja helpottaa järjestämällä tilat niin, että eläinten käsittely on sujuvaa, ja että tilaa, valoa ja avustavia henkilöitä on riittävästi. Näytteenoton kirjanpidon helpottamiseksi pitopaikka- ja eläinluettelot on oltava saatavilla. Verinäyteputket kannattaa etukäteen merkitä juoksevalla numeroinnilla vedenkestävällä tussilla, jolloin näytteenottotilanteessa riittää juoksevan numeron merkitseminen läheteeseen/eläinluetteloon kyseessä olevan eläimen kohdalle. Näytteen on oltava yhdistettävissä oikeaan eläimeen ja eläinluettelo vähintään niistä eläimistä, joista näyte on otettu, toimitetaan laboratorioon yhdessä näytteiden ja näytelähetteen kanssa. Lisätietoja näytteenotosta on Eviran internetsivuilla.

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainten+terveys+ja+elaintaudit/naytteenotto-+ja+lahetysohjeet/>

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

3.1. Näytteenotto-ohjelma

Näytteenotto, kun ohjelma aloitetaan alusta (perusnäytteenotto-ohjelma)				
Näytteenottokerta	Tutkittavat eläimet	Näytemäärä, pitopaikassa < 50 eläintä	Näytemäärä, pitopaikassa ≥ 50 eläintä	Näytteenottoväli
1.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		heti liittymisen jälkeen
2.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		12 – 18kk edellisestä
3.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		12 – 18kk edellisestä
4.	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	12 – 18 kk edellisestä
5.	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	12 – 18 kk edellisestä
6. jne	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	32 – 38 kk edellisestä
Näytteenotto, kun ylimpään terveyslukuun kuuluneista eläimistä on muodostettu uuteen pitopaikkaan katras				
Näytteenottokerta	Tutkittavat eläimet	Näytemäärä, pitopaikassa < 50 eläintä	Näytemäärä, pitopaikassa ≥ 50 eläintä	Näytteenottoväli
1.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä		heti liittymisen jälkeen
2.	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	12 – 18 kk edellisestä
3. jne	Otanta yli 12 kk ikäistä	eläinten määrä	50	32 – 38 kk edellisestä

3.2. Otanta

Silloin kun eläimet valitaan näytteenottoon otannalla, on ensisijaisesti valittava laihoja, kuihtuneita tai vanhimpia eläimiä sekä eläimiä, joilla on hermostoon, liikuntaelimiin tai hengityselimistöön liittyviä oireita. Jos samaan terveystarkkailuun kuuluvia yli 12 kk ikäisiä eläimiä on pitkäaikaisesti eri ryhmissä tai pitopaikoissa, olisi näytteitä hyvä ottaa kattavasti jokaisesta ryhmästä. Sen sijaan aivan tiineyden loppuvaiheessa olevat tai vastikään synnyttäneet eläimet olisi hyvä jättää näytteenoton ulkopuolelle.

Otannassa verinäytteitä otetaan 50:stä yli 12 kuukauden ikäisestä lampaasta tai vuohesta, pitopaikan eläinmäärästä riippumatta. Jos pitopaikassa on alle 50 yli 12 kuukauden ikäistä eläintä, otetaan verinäyte jokaisesta.

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

4. Terveysluokitus

Terveysluokitus kuvaa sitä todennäköisyyttä, jolla valvottavaa tarttuvaa eläintautia ei esiinny pitopaikassa. Terveysluokitus on siis verrannollinen siihen vaaraan, että eläintauti voisi levitä terveysluokitellusta pitopaikasta muihin pitopaikkoihin.

Terveysluokka 1 eli maedi-visnasta ja CAE-taudista vapaat pitopaikat:

1) Eläimet on tutkittu näytteenotto-ohjelman mukaisesti vähintään kolme kertaa eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu.

2) Pitopaikka on uusi (tai kokonaan tyhjennetty lampaista ja vuohista ja sen jälkeen puhdistettu ja desinfioitu), sen eläimet on hankittu terveysluokan 1 pitopaikasta ja ne on tutkittu näytteenotto-ohjelman mukaisesti vähintään kerran eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu.

Pitopaikassa on noudatettu terveysvalvonnan ehtoja, eivätkä eläimet ole olleet kosketuksissa muihin kuin ylimmän terveysluokan eläimiin.

Terveysluokka 2 eli pitopaikat, joissa maedi-visnan ja CAE-taudin riski on hallittu:

Eläimet on tutkittu vähintään kerran eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu.

Pitopaikassa on noudatettu terveysvalvonnan ehtoja eikä pitopaikassa epäillä esiintyvän tartuntaa.

Terveysluokka 3 eli muut maedi-visna- ja CAE-valvontaan kuuluvat pitopaikat:

Pitopaikka kuuluu vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, mutta terveysvalvonnan ehdot eivät täyty tai pitopaikassa epäillään tai on todettu esiintyvän maedi-visna- tai CAE-tautia.

Aluehallintovirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveysluokkaan. Päätös perustuu pitopaikassa tehtyihin tutkimuksiin ja terveysvalvonnan noudattamista koskeviin tietoihin. Uuden perustettavan pitopaikan kohdalla päätös perustuu myös eläinten alkuperäpitopaikan terveysluokkaan.

5. Kirjanpito

Toimijan on pidettävä kirjaa terveystarkastuksista, näytteenotoista ja säilytettävä päätös pitopaikan terveysluokituksesta ja tutkimustuloksista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että pitopaikkojen ja eläinten merkintä ja rekisteröinti on voimassa olevan lainsäädännön mukaista. Eläinten, sukusolujen ja alkuiden ostoihin liittyvät ja muut terveysvalvontaan liittyvät asiakirjat on oltava saatavilla niin, että ne voidaan tarvittaessa tarkastaa.

6. Terveysvalvonnasta eroaminen

Toimija voi irtisanoutua terveysvalvonnasta ilmoittamalla pitopaikan eroamisesta aluehallintovirastolle.

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveysvalvonnan noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten näytteenoton, näytteiden lähettämisen ja näytteiden tutkimuksen kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan aluehallintovirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella, kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1044/2017 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Evira laskuttaa näytteiden tutkimuskustannuksista toimijalta 55 euroa/ 50 eläimestä otetut näytteet (alv 0 %), hinta 30.5.2018. Tarkista hinta Eviran julkisoikeudellisten tutkimusten hinnastosta muutosten varalta.

Aluehallintoviraston hallintopäätökset, ml. päätös pitopaikan terveystuokasta, ovat toimijalle yleensä maksullisia.

8. Lainsäädäntö

Eläintautilaki (441/2013)

Valtioneuvoston asetus eläinten terveysvalvonnasta sekä eläintautien vastustamisesta keinollisessa lisäämisessä (838/2013 muutoksineen)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvonnasta (1005/2013).

Maa- ja metsätalousministeriön asetus Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista (1046/2017)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista (1044/2017)

Voimassa olevat säädökset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilta.

<http://mmm.fi/etusivu>

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta.